

POGOVOR Z DR. MARIJO MOJCO TERČELJ, MURKOVO NAGRAJENKO LETA 2022

Etnološki večer, Slovenski etnografski muzej, 7. december 2022

Lansko leto je kolegico Marijo Mojco Terčelj doletela čast, da je prejela najvišjo stanovsko nagrado, Murkovo nagrado, za življenjsko delo in znanstvenoraziskovalne dosežke na področju etnologije. Na podelitvi Murkovih nagrad je izžarevala prav posebno veselje, ki je lastno človeku, ko ga doleti nekaj nepričakovano lepega. S tem veseljem je obsijala vse prisotne, še posebej pa mene, ki sem jo predlagala za nagrado.

Toda nagrada terja tudi nekaj dolžnosti. Letos bo naloga Marije Mojce Terčelj, da organizira strokovno ekskurzijo in o njej napiše poročilo, da ima slavnostni govor ob letošnji podelitvi in vodi javni pogovor z nagrajencem ali nagrajenko. Tudi sama s tem prispevkom končujem še s svojo zadnjo obveznostjo, to je, da poročam javnosti o najinem pogovoru, ki je decembra 2022 potekal v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani.

Med pregledovanjem njene obsežne bibliografije in spoznavanjem njenega raziskovalnega dela sem se odločila, da je o samih rezultatih dela ne bom spraševala, saj o njih lahko preberemo drugje. Pa vendar naj spomnim, da je svojo pozornost usmerila predvsem v preučevanje staroselskega prebivalstva v Mehiki, med katerim je zbirala zlasti podatke o kozmologiji, religiji, mitologiji, magiji, pojmovanju plodnosti ter kozmičnem krogotoku življenja in smrti skozi prizmo ritualov; nekatere od naštetih tem je večkrat preučevala tudi z vidika ljudske medicine.

Želela sem si, da bi se pogovarjali o tem, česar po navadi ne obelodanimo, namreč o motivih in poteh k cilju, torej o tem večnem »zakaj in kako«. V tem slogu je tudi

potekal najin pogovor. Morda preseneča, da je Marija Mojca Terčelj svojo raziskovalno pot začela »doma«, v občini Sevnica; torej na območju, kamor je tudi moja raziskovalna noga večkrat zašla, in sicer tako iz osebnih kot iz raziskovalnih razlogov. Tudi kolegica Terčelj si je območje občine Sevnice izbrala zato, ker so tam doma njeni bližnji sorodniki – in oddaljena bližina nas privlači, včasih pa tudi odbija. S tem se je kolegica spopadala na terenu, ko je – kot je pripovedovala sočno, kot zna le ona – iz neke vasice pod Bohorjem bežala pred nekaj vročecrveneži – veselica je pač naredila svoje. Povedala je kar nekaj podobnih prigod, ki jih je sama uvrstila na področje ljudskega prava. To je nekako logično, saj skupnost ne more delovati brez utečenega reda – napisnega ali nepisanega – ki je mnogokrat tudi kršen. Povedala je še – kot to nazorno potrjuje tudi avtobiografsko-etnografski roman *Prišleki* mojstrskega pisatelja Lojzeta Kovačiča – da je neevropski teren kar lepo pred domačim pragom, če ne že za njim. Njeno stališče je, da bi se morali vsi, ki imajo željo po raziskovanju neevropskih kultur in etničnih skupin, najprej v tem delu uriti doma.

Dotaknili sva se njenega terena v Mehiki. Povedala je, da je moralo preteči kar nekaj časa, preden so jo – če smem temu tako reči – pustili, da se je »infiltrirala« mednje. Izpostavila je, kako »drugi« iz različnih elementov ljudskega verovanja in z njim povezanih ritualov, z njim lastnimi mehanizmi izumljanja tradicije, ustvarjajo neko »novo staro« vero. Seveda ni to nič novega, o tem je bilo že veliko napisanega.

Bolj me je pritegnilo njeno pripovedovanje o šegah ob zaključku dela na polju in pridelovalnih tehnikah pa o težavah, s katerimi se prebivalstvo spopada zaradi razraščanja farm, sečnje gozdov in drugih vidikih globalne kmetijske politike. Te teme so med etnologi vse bolj aktualne, in upam, da bodo njihova spoznanja zaživela tudi v praksi, v boju pred hegemonizmom kapitala.

Na mojem seznamu so bila še vprašanja o njenem delu v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, na Univerzi na Primorskem in v Znanstveno-raziskovalnemu središču v Kopru. Toda najin pogovor je že krepko prekoračil čas, ki nama je bil na voljo. V neformalnem pogovoru ob pogostitvi, ki je sledila, pa smo se pogovarjali še o stvareh, ki nas v resnici najbolj zanimajo, pa lahko o njih sproščeno spregovorimo šele med odmori na konferencah.

Kolegici Mariji Mojci Terčelj želim še veliko raziskovalnega elana in uspehov.

Pogovor Irene Rožman Pišek z Marijo Mojco Terčelj (foto: Zora Slivnik Pavlin, 7. 12. 2022).

* Irene Rožman Pišek, dr. etnologije, upokojena etnologinja in kulturna antropologinja; jelene.rozman@gmail.com.